

ВИВЧЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ НА ХАРКІВЩИНІ

Статтю присвячено аналізу одного з напрямів туризму – сільського зеленого туризму. Розглянуто його різновиди, визначено складові успіху. Проаналізовано переваги саме цього виду туризму, окреслено проблеми. Зроблено висновки про перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Харківській області. Дана тема може бути використана при вивченні курсу «Географія Харківської області», «Географія туризму», «Рекреаційні ресурси України».

Ключові слова: сільський зелений туризм, агротуризм, екотуризм, природне середовище, інфраструктура місцевості.

I. Skryl'

RESEARCH OF POSSIBILITIES OF RURAL GREEN TOURISM IN KHARKIV REGION

An article is devoted to the analysis of one of directions of tourism – rural green tourism. Its versions are considered, components of success are determined. Advantages of this kind of tourism have been analyzed, the problems outlined. Conclusions about prospects of development of rural green tourism in the Kharkov region are made. This theme may be used at studying disciplines «Geography of the Kharkov region», «Geography of tourism», «Recreational resources of Ukraine».

Keywords: rural green tourism, agrotourism, ecotourism, natural environment, infrastructure of district.

Вступ. Підготовка фахівців для сфери туризму є важливою складовою сучасної системи освіти. У регіоні фахівців для цієї галузі готують Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харківський національний економічний університет, Харківська національна академія міського господарства, Харківський державний університет харчування і торгівлі, Харківська державна академія культури, Харківська державна академія фізичної культури, Харківський філіал Київського національного торговельно-економічного університету. У процесі викладання курсів «Рекреаційна географія», «Географія туризму», «Туристські ресурси України», «Експерсієзнавство» обов'язково дається класифікація туризму за різними ознаками, понятійно-термінологічний апарат. Серед різноманітних напрямів туризму виділяють сільський туризм, зелений туризм, екологічний туризм.

На даний час в Україні немає чіткого визначення понять про сільський, екологічний, зелений туризм. Найчастіше «сільський» та «зелений» об'єднують у поняття «сільський зелений туризм», організований у сільському поселенні, де базовою точкою є сільська садиба з повним комплексом туристських послуг [2, с. 39].

Метою статті є виклад результатів дослідження можливостей сільського зеленого туризму в Харківській області.

Виклад основного матеріалу. Сільський зелений туризм розглядають як форму відпочинку на селі з широкими можливостями використання природного, матеріального і культурного потенціалу певних регіонів. Виділяють три різновиди сільського зеленого туризму в Україні [1, с. 11].

Агротуризм – вид сільського зеленого туризму як пізнавального, так і відпочинкового характеру, що пов'язаний з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовуються в аграрній сфері. Цей вид може не мати обмежень у навантаженні на територію та в регламентуванні видів розважального відпочинку.

Відпочинок на селі. Базою його розвитку є капітальний житловий фонд садиб господарів та наявні природні, рекреаційні, історико-архітектурні, культурно-побутові та інші надбання тієї чи іншої місцевості.

Екотуризм – науково-пізнавальний вид сільського зеленого туризму, характерний для сільських місцевостей і сіл, розташованих у межах територій національних парків, заповідних зон, природних парків тощо, де передбачено відповідні обмеження щодо навантажень на територію та регламентовано види розважального відпочинку.

В умовах загальноекономічної кризи економічні і соціальні проблеми села надзвичайно загострились, тому широкий розвиток сільського зеленого туризму в Україні в цілому та в Харківському регіоні зокрема є актуальним. Цей туризм матиме такі позитивні наслідки у вирішенні соціально-економічних проблем села:

- розширить сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок;
- дасть селянам додатковий заробіток, задовольнить різноманітні потреби відпочиваючих;
- стимулює розвиток сфери послуг: транспорту, зв'язку, торгівлі, служби побуту тощо;
- дасть можливість щодо реалізації продукції особистого підсобного господарства;
- спонукає до покращання благоустрою сільських садиб, стимулює розвиток інфраструктури;
- справить позитивний вплив на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини;
- підвищить культурно-освітній рівень сільського населення.

Міське населення також отримує усі переваги сільського зеленого туризму – аграрні сільські пейзажі, різноманітні природні ландшафти і краєвиди, традиційний селянський побут, екологічно чисті продукти харчування, знаходження у природному середовищі 24 години на добу. Все це якнайкраще сприятиме відпочинку, відновленню фізичних і духовних сил людини.

Найважливішими складовими успіху цього напрямку туризму є:

- збереженість природних ландшафтів;
- туристичні «родзинки» місцевості – пам'ятки природи, цікаві архітектурні об'єкти, національні парки, музеї, ботанічні сади, культурні та релігійні місця;
- інфраструктура місцевості – наявність закладів розміщення, харчування, транспорту (таксі, автобуси), можливість оренди автомобілів;
- доступність місцевості – залізнична мережа, автодороги;
- імідж місцевості – найкраща інформація про неї і свідоме бажання туриста відвідати саме її;
- ціна – коли спрацьовує принцип «дешевше та якісніше».

За декілька останніх років в Україні вже чітко виділилися регіони-лідери щодо розвитку сільського зеленого туризму, а саме:

- західний регіон – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області;
- південний регіон – АР Крим, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області;
- центральний і північний регіони – Вінницька, Київська, Полтавська, Черкаська, Чернігівська області.

У цих регіонах активно діють обласні Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. В Івано-Франківській області розроблено обласну програму розвитку сільського зеленого туризму на 2007–2010 рр.

Харківщина має значний потенціал для розвитку сільського зеленого туризму – сприятливі кліматичні та природні умови, багату історичну спадщину, традиції і звичаї, гостинність господарів. До того ж зростає попит на цей вид туризму, бо міським жителям необхідно відпочити від урбанізованого середовища великого міста, поспілкуватися з природою, бути ближче до землі.

На жаль, говорити сьогодні про стабільний, активний розвиток цього перспективного виду туризму на Харківщині ми не можемо. Це зумовлюється низкою причин: низькою якістю інфраструктури в сільській місцевості; відсутністю програм розвитку сільського туризму, методичних матеріалів з правових засад у галузі туризму та підприємництва; необізнаністю самих сільських жителів, місцевих адміністрацій щодо перспектив сільського зеленого туризму; занедбаністю сільських територій, великою кількістю стихійних сміттєзвалищ, іноді серед пам'яток природи, архітектури тощо.

Незважаючи на зазначені проблеми, є цікаві приклади розвитку сільського зеленого туризму на Харківщині. Так, у Золочівському районі створена і діє громадська організація «Слобожанські оселі», метою якої є сприяння і підтримка громадських ініціатив у сфері розвитку сільського зеленого туризму [3]. Власники сільських садиб пропонують відпочиваючим проживання в окремому будинку, страви російської та української кухні, катання на човнах, рибалку, прогулянки до лісу. За бажанням туристів їм нададуть

можливість доглядати сільських тварин, організують уроки бджільництва, кулінарії та фітодизайну. Центр сільського зеленого туризму створено у Дворічанському районі. Він пропонує пізнавально-оздоровчі програми для дітей, молоді та дорослих, до яких входять пішіходні походи, сплав на човнах по річці Оскіл, проживання, робота, відпочинок на селі, знайомство з народними промислами та навчання у майстрів, збір лікарських рослин та лекції з основ ароматерапії.

Висновки. Отже, перспективи для розвитку сільського зеленого туризму на Харківщині є. Необхідна координація дій обласних та місцевих органів влади щодо підтримки сільського зеленого туризму, пропаганда серед населення сільської місцевості з метою залучення до цього виду діяльності, розробка програм, тренінгів з основ організації туризму, видання навчальних посібників з питань сільського зеленого туризму, проведення підготовки фахівців туристичного супроводу (екскурсоводів, провідників, інструкторів з різних видів туризму), сприяння формуванню позитивного туристичного іміджу того чи іншого району тощо. Упровадження дій щодо підтримки, розвитку сільського зеленого туризму в Харківському регіоні сприятиме збереженню сільських населених пунктів, це реальний шлях не дати селу остаточно вмерти. Використання зазначеного матеріалу в курсах «Рекреаційна географія», «Туристські ресурси України», «Географія туризму» розширить уявлення студентів про туристські можливості Харківщини, розвиток сільського зеленого туризму в регіоні.

Рецензент – канд. геогр. наук, доц. В.І. Редін

Література:

1. *Від Трипільської культури до сучасності* (Відпочивайте в селах Київщини): Путівник-довідник / Упоряд. О.В. Трачук. – К.: СПД Кравчук В. К., 2007. – 336 с.
2. *Габчак Н.* Сільський зелений туризм на Закарпатті // *Географія та основи економіки в школі.* – 2007. – № 6 (64). – С. 39–41.
3. *Проблемні та перспективні аспекти туристичного бізнесу:* Тези доп. міжнарод. наук.-практ. конференції. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2008. – 184 с.
4. *Федорченко В.К.* Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: Монографія / За ред. Н.Г. Нікало. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 472 с.

И.А. Скрыль

ИЗУЧЕНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕННОГО ТУРИЗМА НА ХАРЬКОВЩИНЕ

Статья посвящена анализу одного из направлений туризма – сельского зеленого туризма. Рассмотрены его разновидности, определены составляющие успеха. Проанализированы преимущества именно этого вида туризма, очерчены проблемы. Сделаны выводы о перспективах развития сельского зеленого туризма в Харьковской области. Данная тема может быть использована при изучении курсов «География Харьковской области», «География туризма», «Рекреационные ресурсы Украины».

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, агротуризм, экотуризм, природная среда, инфраструктура местности.